

Tematická zpráva

Vzdělávání žáků ve středních školách s pedagogickými obory vzdělání

Obsah

1	Úvod	3
2	Zaměření inspekční činnosti	3
3	Podmínky a průběh vzdělávání žáků v pedagogických oborech	4
3.1	Přijímací řízení	4
3.2	Obsah vzdělávání žáků	5
3.3	Ověřování kompetencí.....	6
4	Učební praxe v oboru vzdělání Předškolní a mimoškolní pedagogika	7
4.1	Celkový pohled na učební praxi	8
4.2	Základní údaje o hospitacích	9
4.3	Obsah učební praxe	10
4.4	Realizované formy a vzdělávací metody v rámci praxe.....	11
4.5	Pohospitační pohovor s hodnotitelem žáka – učitelem praxe	15
5	Předpoklady žáků pedagogických oborů pro jejich uplatnění v praxi	17
6	Závěry	18
6.1	Pozitivní zjištění	18
6.2	Negativní zjištění.....	18
6.3	Další zjištění	19
7	Doporučení	20

1 Úvod

Česká školní inspekce předkládá tematickou zprávu s výsledky inspekční činnosti zaměřené na vzdělávání žáků ve středních školách s pedagogickými obory vzdělání. Inspekční činnost byla realizována podle § 174 odst. 2 písm. a) a d) zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Tematická inspekční činnost byla realizována od 27. listopadu 2015 do 31. května 2016 ve 42 středních školách poskytujících vzdělávání v oborech vzdělání Předškolní a mimoškolní pedagogika, Pedagogické lyceum a Pedagogika pro asistenty ve školství, a to ve všech formách vzdělávání, které dané školy realizují.

2 Zaměření inspekční činnosti

Inspekční činnost byla zaměřena zejména na podmínky, průběh a výsledky přípravy žáků na povolání učitele mateřské školy a vychovatele v zájmovém vzdělávání s ohledem na současné požadavky kladené na pedagogickou úroveň předškolního vzdělávání a s ohledem na připravenost škol i absolventů na měnící se potřeby vzdělávání v mateřských školách.

V rámci inspekční činnosti ve středních školách s pedagogickými obory vzdělání Česká školní inspekce především zjišťovala, jakým způsobem jsou žáci přijímáni ke vzdělávání, zda a jak jsou v průběhu vzdělávání seznamováni s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání (dále „RVP PV“) a s tvorbou školního vzdělávacího programu (dále „ŠVP“), byly zjišťovány podrobnosti o průběhu vzdělávání žáků a způsoby, jakým školy ověřují jejich odborné znalosti a praktické dovednosti. Větší část zjištění vycházela z hospitací v rámci učební praxe, v jejímž průběhu vedli výuku v mateřských školách žáci oboru vzdělání Předškolní a mimoškolní pedagogika. Inspekční činnost byla v této části zaměřena na obsah učební praxe, na stanovení a naplnění cíle, na složky obsahu cíle, dále byly zjišťovány výskyt a účelnost forem, metod výuky a dalších specifických činností. Česká školní inspekce také zjišťovala, zda žáci účelně využívají didaktické pomůcky a didaktickou techniku. V pohospitačním rozhovoru s hodnotitelem žáka byla hodnocena připravenost žáka a také to, nakolik efektivně žák dokázal své vědomosti a dovednosti využívat.

V rozhovoru s ředitelem střední školy či jím vybraným pedagogem byly zhodnoceny zejména předpoklady žáků závěrečných ročníků pedagogických oborů vzdělání, to, zda odpovídá profil absolventa potřebám současné praxe a v jakém rozsahu bude nezbytná adaptace budoucích absolventů při jejich nástupu do praxe.

Inspekční činnost byla provedena ve 42 středních školách v celkem 52 oborech¹, v nichž se ve 39 oborech vzdělávali žáci v denní formě vzdělávání, v jednom oboru v denní formě vzdělávání ve zkráceném studiu, v osmi oborech v dálkové formě vzdělávání a ve čtyřech oborech v kombinované formě vzdělávání. Inspekční činnost se ve 44 případech ze zmíněných 52 oborů týkala oboru vzdělání Předškolní a mimoškolní pedagogika (mezi pedagogickými obory vzdělání jde jednoznačně o dominující a nejvíce preferovaný obor), prezentované informace a závěry se tak vztahují zejména k němu.

¹ Oborem se rozumí kombinace oboru vzdělání (Předškolní a mimoškolní pedagogika, Pedagogické lyceum a Pedagogika pro asistenty ve školství) a formy vzdělávání (denní, denní ve zkráceném studiu, dálková, kombinovaná) na konkrétní škole.

3 Podmínky a průběh vzdělávání žáků v pedagogických oborech

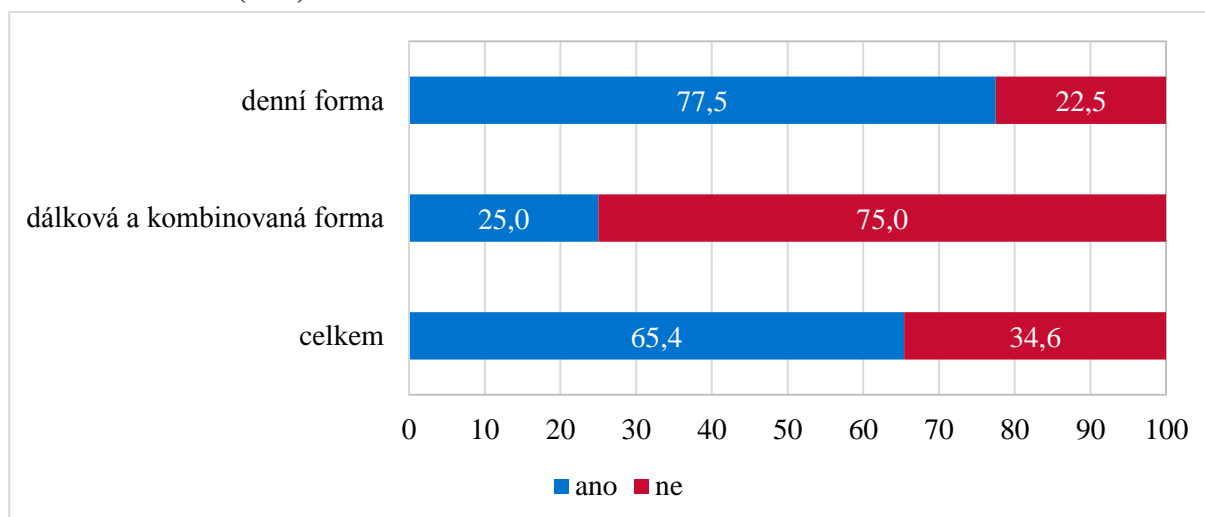
Při inspekční činnosti zjišťovala Česká školní inspekce podmínky a průběh vzdělávání žáků ve středních školách s pedagogickými obory vzdělání. Inspekční pracovníci se zaměřili nejen na denní formu vzdělávání, ale i na ostatní formy.

Vzhledem k tomu, že podstatná část inspekční činnosti byla zaměřena na učební praxi žáků v mateřských školách, je učební praxi věnována samostatná kapitola.

3.1 Příjímání řízení

Česká školní inspekce zjišťovala, jakým způsobem jsou žáci na střední školy s pedagogickými obory vzdělání přijímáni a jaké předpoklady uchazečů jsou u přijímací zkoušky ověřovány.

Graf č. 1 Příjímání řízení se uskutečňuje na základě přijímací zkoušky – podíl oborů (v %)

Na základě přijímací zkoušky se uskutečňují necelé dvě třetiny přijímacích řízení na pedagogické obory vzdělání, častěji je přijímací zkouška realizována v oboru Předškolní a mimoškolní pedagogika. Přijímací zkoušky jsou výrazně častěji využívány v denní formě vzdělávání než v ostatních formách (dálková a kombinovaná).

Tabulka č. 1 Součásti přijímací zkoušky uchazečů – podíl oborů (v %)

Ověřování	Podíl oborů
jazykového projevu (správná výslovnost a plynulost řeči)	88,9
hudebního talentu a dovedností	92,6
výtvarného talentu a dovedností	70,4
pohybového talentu a dovedností	66,7
přednesu	40,7
jiných předpokladů	29,6

Za neuspokojivý stav lze označit, že v 11 % pedagogických oborů není součástí přijímací zkoušky ověřování jazykového projevu. Ve 29,6 % pedagogických oborů jsou ověřovány jiné předpoklady, nejčastěji jde o osobnostní předpoklady zjištěné v přijímacím pohovoru.

3.2 Obsah vzdělávání žáků

Česká školní inspekce se při inspekční činnosti v oboru vzdělání Předškolní a mimoškolní pedagogika zaměřila mimo jiné na seznamování žáků s RVP PV a s příslušným školním vzdělávacím programem. Dále Česká školní inspekce zjišťovala, zda jsou žáci seznámeni s metodikami vzdělávání a výchovy dětí a s metodami pedagogické diagnostiky, zda je součástí vzdělávání žáků také příprava na učební a odbornou praxi a zda jsou žáci seznámeni s metodikou vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami (dále „SVP“) a mimořádně nadaných.

Tabulka č. 2 Seznamování žáků s RVP PV v průběhu vzdělávání – podíl oborů (v %)

Seznamování s RVP PV	Podíl oborů
struktura RVP PV	100,0
terminologie užívaná v RVP PV	93,2
klíčové kompetence dětí	88,6
očekávané výstupy	84,1
žáci nejsou seznamováni s RVP PV	0,0

Za negativní zjištění lze považovat skutečnost, že žáci v 16 % oborů nejsou seznamováni s očekávanými výstupy a žáci v 11,4 % oborů nejsou seznamováni s klíčovými kompetencemi dětí. V průběhu vzdělávání žáků je větší pozornost věnována formální stránce RVP PV (struktura a terminologie) a méně času je věnováno obsahové stránce (kompetence a výstupy).

V dálkové a kombinované formě vzdělávání jsou žáci výrazně méně často seznamováni s klíčovými kompetencemi dětí a očekávanými výstupy.

Tabulka č. 3 Seznamování žáků s tvorbou ŠVP PV v průběhu vzdělávání – podíl oborů (v %)

Seznamování s tvorbou ŠVP PV	Podíl oborů
teoretické seznamování s manuálem pro tvorbu ŠVP	72,7
teoretické seznamování s dalšími metodickými materiály pro tvorbu ŠVP	59,1
seznamování s konkrétními ŠVP MŠ	81,8
praktické činnosti – tvorba částí ŠVP	50,0
žáci nejsou seznamováni s tvorbou ŠVP	4,5

S tvorbou školního vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (dále „ŠVP PV“) jsou v průběhu vzdělávání seznamováni žáci v téměř všech oborech Předškolní a mimoškolní pedagogika (95,5 % oborů). V průběhu vzdělávání převažuje teoretické seznamování žáků s manuálem pro tvorbu ŠVP PV² a dalšími metodickými materiály nad praktickými činnostmi spojenými s tvorbou částí ŠVP, přičemž při praktických činnostech se žáci naučí vytvářet části ŠVP nejlépe. S tvorbou ŠVP nebyli seznamováni žáci ve 2 oborech.

S tvorbou ŠVP jsou výrazně méně často seznamováni žáci v dálkové a kombinované formě vzdělávání: s manuálem pro tvorbu ŠVP (54,5 % oborů), s dalšími metodickými materiály (45,5 % oborů) a s praktickými činnostmi (27,3 % oborů).

² http://vuppraha.cz/wp-content/uploads/2010/02/Manual_SVP-MS.pdf

Tabulka č. 4 Průběh vzdělávání žáků – podíl oborů (v %)

	Ano	Jen okrajově	Ne
V průběhu vzdělávání jsou žáci seznamováni s metodikami vzdělávání a výchovy dětí v PV.	86,4	13,6	0,0
V průběhu vzdělávání jsou žáci seznamováni s přípravou třídních vzdělávacích programů.	68,2	25,0	6,8
V průběhu vzdělávání jsou žáci seznamováni s metodami pedagogické diagnostiky.	77,3	18,2	4,5
Součástí vzdělávání žáků je metodika vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.	75,0	22,7	2,3
Součástí vzdělávání žáků je metodika vzdělávání dětí mimořádně nadaných.	56,8	36,4	6,8
Součástí vzdělávání žáků je příprava pro logopedickou prevenci dětí.	36,4	61,4	2,3
Součástí vzdělávání žáků je příprava pro výchovu ke zdraví a příprava podmínek bezpečného prostředí.	77,3	22,7	0,0
Součástí výuky žáků je příprava na učební a odbornou praxi.	84,1	15,9	0,0

V téměř všech navštívených oborech Předškolní a mimoškolní pedagogika se alespoň okrajově věnují všem sledovaným aspektům. Ve všech uvedených oborech jsou žáci seznamováni s metodikami vzdělávání a výchovy dětí, rovněž ve všech oborech je součástí výuky žáků příprava na učební a odbornou praxi, příprava pro výchovu ke zdraví a zajištění bezpečného prostředí.

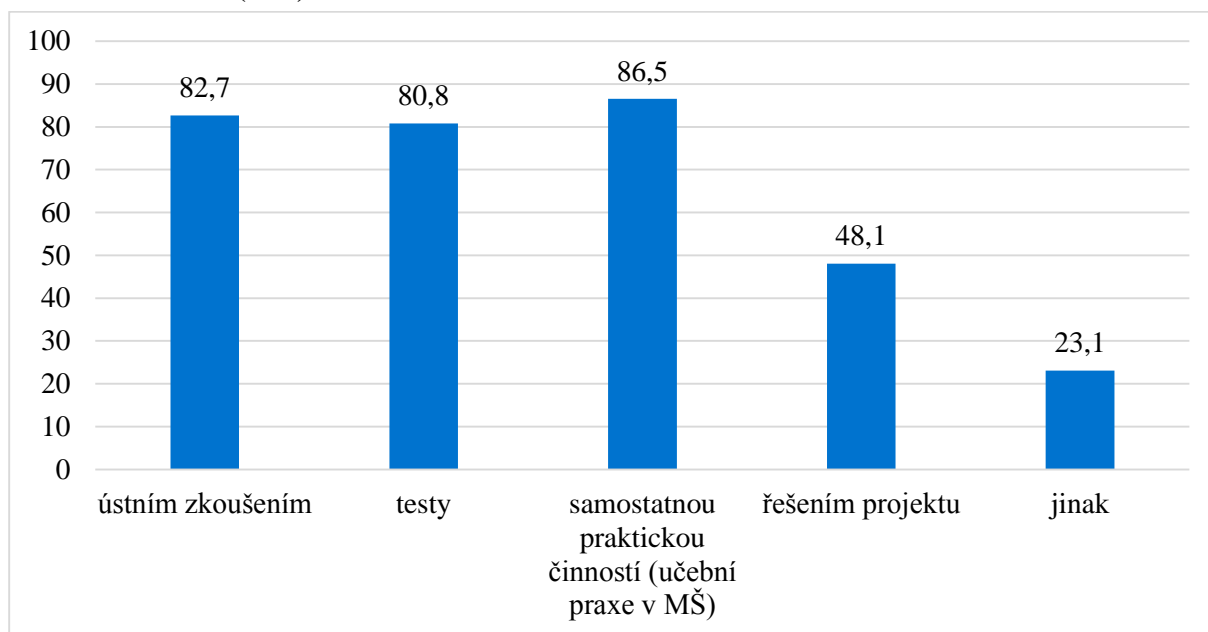
Negativním zjištěním je skutečnost, že v 61,4 % oborů je příprava na logopedickou prevenci dětí pouze okrajová, což se nepříznivě odráží v úrovni řečových schopností dětí, protože právě logopedické vady jsou nejčastějším důvodem k odkladu povinné školní docházky. Dalším negativním zjištěním je méně časté seznamování žáků s metodikou vzdělávání dětí mimořádně nadaných, ve více než třetině oborů bylo okrajové a v 6,8 % oborů nebylo vůbec součástí vzdělávání, což může vést k tomu, že absolventi nebudou umět s nadanými dětmi pracovat. Tato skutečnost je s ohledem na koncept společného vzdělávání alarmující.

V porovnání denní formy s dálkovou a kombinovanou formou vzdělávání vyplývá, že všechny sledované aspekty jsou častěji součástí vzdělávání žáků v denní formě. Vzhledem ke skutečnosti, že žáci dálkového a kombinovaného studia nemusí být vždy aktivními učiteli mateřské školy, je žádoucí, aby obsah vzdělávání byl shodný ve všech formách studia.

3.3 Ověřování kompetencí

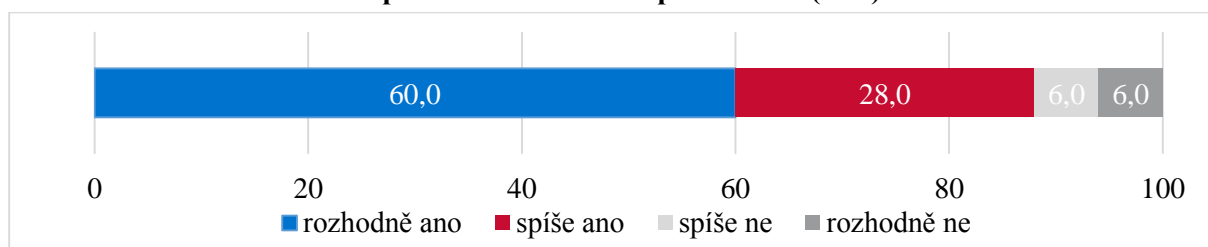
Česká školní inspekce také zjišťovala, jakými způsoby jsou ověřovány odborné znalosti a praktické dovednosti žáků pedagogických oborů vzdělání, a zda školy sledují uplatnění svých absolventů v další praxi.

Graf č. 2 **Ověřování odborných znalostí a praktických dovedností žáků – podíl oborů (v %)**

Kombinace tří nejčastějších druhů ověřování uvedených v grafu č. 2 byly zjištěny v necelých dvou třetinách oborů. Jiným způsobem (s výjimkou uvedených projektových aktivit) jsou ověřovány znalosti a dovednosti žáků ve 23,1 % oborů, v největší míře jde o seminární práce, ročníkové práce, písemné práce, záznamy v portfoliu a hudební přehrávky. V denní formě vzdělávání je výrazně více využíváno ústní zkoušení a řešení projektu, naopak v dálkové a kombinované formě vzdělávání bylo zjištěno vyšší využití testů a jiných způsobů ověřování.

Graf č. 3 **Sledování uplatnění absolventů – podíl oborů (v %)**

V naprosté většině oborů je sledováno uplatnění absolventů v praxi nebo v dalším studiu, uplatnění svých absolventů nezjišťuje 12 % pedagogických oborů. Uplatnění absolventů je sledováno častěji v oborech v denní formě vzdělávání oproti oborům v dálkové a kombinované formě vzdělávání. Důvodem je především skutečnost, že absolventi dálkové a kombinované formy studia už zpravidla mají svou profesi zajištěnou v době studia, proto není potřeba sledovat jejich uplatnění v praxi vnímána tak silně.

4 Učební praxe v oboru vzdělání Předškolní a mimoškolní pedagogika

V rámci studia ve středních školách s oborem vzdělání Předškolní a mimoškolní pedagogika jsou žáci povinni absolvovat odbornou praxi v minimálním rozsahu deset týdnů a učební praxi v rozsahu minimálně sedm týdenních vyučovacích hodin za celou dobu vzdělávání.³ Odborná praxe probíhá ve školách, kde žáci o všech svých činnostech pořizují záznamy, které odevzdávají svému vyučujícímu praxe. V průběhu praxe jsou kontrolováni vyučujícími školy,

³ Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání Předškolní a mimoškolní pedagogika

kterí informují neprodleně vyučujícího praxe. Učební praxe, na kterou se při inspekční činnosti Česká školní inspekce zaměřila, se uskutečňuje jako součást vyučování pravidelně ve školách, se kterými pedagogické školy spolupracují, pod dohledem vyučujících praxe. V rámci odborné i učební praxe žáci aplikují teoretické vědomosti a dovednosti z pedagogiky, psychologie a odborných metodik do reálného prostředí. Praxe pomáhá žákům upevnit příslušné pedagogické kompetence, podporuje rozvoj sociálně komunikativních a interpersonálních dovedností, učí vžívat se do psychického života dětí a respektovat jejich potřeby a zájmy.

Česká školní inspekce se zaměřila na průběh učební praxe žáků oboru vzdělání Předškolní a mimoškolní pedagogika.

4.1 Celkový pohled na učební praxi

Kromě přímé hospitační činnosti se Česká školní inspekce soustředila na celkový proces učební praxe. Inspekční pracovníci zjišťovali způsob výběru mateřské školy pro realizaci učební praxe, sledovali, kdo pravidelně kontroluje a hodnotí učební praxe žáků a zda mají střední školy vytvořena kritéria pro hodnocení žáků v předmětu učební praxe.

Tabulka č. 5 Výběr mateřské školy pro realizaci učební praxe – podíl oborů (v %)

	Podíl oborů
dostupnost pro žáky	79,5
kvalita ŠVP	20,5
reference o kvalitě činnosti	36,4
hodnocení ČŠI v IZ	4,5
jiné aspekty	40,9

Nejčastěji jsou mateřské školy pro realizaci učební praxe vybírány podle jejich dostupnosti pro žáky (79,5 % oborů). Místo tohoto faktoru by však měly být mateřské školy vybírány ve větší míře podle kvality vzdělávání či podle příkladů dobré praxe, aby si žáci mohli osvojit pozitivní poznatky a zkušenosti od úspěšných pedagogů. V dálkové a kombinované formě vzdělávání výrazně převažuje výběr mateřské školy podle dostupnosti nad aspekty kvality mateřské školy (činnost, ŠVP). Více než dvě pětiny oborů při výběru mateřské školy pro učební praxi zohledňují jiné aspekty. Nejčastěji jde o ochotu mateřské školy ke spolupráci a možnost absolvovat učební praxi na své kmenové škole (pro žáky dálkové formy vzdělávání), dále byla vybírána mateřská škola podle její velikosti, podle spolupráce se zřizovatelem či podle speciálního zaměření školy.

V necelých čtyřech pětinach oborů realizují žáci učební praxi ve stálé skupině dětí, naopak s různými skupinami dětí se setkali žáci v pětinach oborů.

Odbornou kvalifikaci učitele mateřské školy má 81,4 % pedagogů, kteří jsou vyučujícími učební praxe. Důležité pro pedagogy vyučující učební praxi je také další vzdělávání pedagogických pracovníků (dále i „DVPP“), v posledních třech letech se v rámci DVPP vzdělávali učitelé z 62,8 % oborů v problematice současných přístupů k předškolnímu vzdělávání.

Tabulka č. 6 Učební praxe žáků je pravidelně kontrolována a hodnocena – podíl oborů (v %)

	Podíl oborů - denní forma	Podíl oborů - dálková a kombinovaná forma	Podíl oborů - celkem
učitelem MŠ, kde se učební praxe realizuje	90,9	45,5	79,5
učitelem učební praxe	90,9	36,4	77,3
vedením školy, kde se žák vzdělává	48,5	18,2	40,9
jiným pedagogem	30,3	9,1	25,0
kontrolována a hodnocena pravidelně není	0,0	27,3	6,8

V 6,8 % oborů není učební praxe žáků pravidelně kontrolována a hodnocena, absence kontroly a hodnocení byla zjištěna v dálkové a kombinované formě vzdělávání.

Ve formě vzdělávání byly zjištěny velké rozdíly v hodnocení a kontrole učební praxe žáků. Zatímco v denní formě kontrolují v 90,9 % oborů učební praxi jak učitelé MŠ, tak učitelé učební praxe, v dálkové a kombinované formě kontrolují učební praxi učitelé MŠ pouze v 45,5 % oborů a učitelé učební praxe v 36,4 % oborů.

Žákům připravujícím se na přímou pedagogickou práci v rámci učební praxe poskytují pedagogové odborných předmětů individuální podporu nebo konzultace. Ve dvou třetinách oborů uvedli pedagogové, že vždy poskytují žákům tyto formy podpory. Ve třetině pedagogických oborů uvedli občasnou podporu.

V 90,9 % oborů jsou vytvořena kritéria pro hodnocení žáků v předmětu učební praxe, která jsou v souladu s požadavky na předškolní vzdělávání stanovenými v RVP PV. V 86,4 % oborů při hodnocení učební praxe žáků spolupracuje škola s pedagogy mateřské školy, kde se učební praxe realizuje, tato spolupráce je častější v denní formě vzdělávání. Ve čtyřech pětinach pedagogických oborů je součástí hodnocení učební praxe žáků také proces sebehodnocení. Vzájemné hodnocení žáků je v porovnání se sebehodnocením méně časté, jako součást hodnocení učební praxe žáků jej má 56,8 % oborů.

Kromě učební praxe v mateřských školách je žákům nabízena možnost praxe při vedení volnočasových akcí dětí v rámci kroužků, letních táborů apod. Tato praxe je nabízena v 65,9 % oborů, častěji v oborech s denní formou vzdělávání. V průměru se praxe v oblasti volnočasových aktivit účastní přibližně polovina žáků, ovšem při rozdělení účasti žáků do intervalů je zřejmé, že účast žáků je nerovnoměrná. Ve více než třetině sledovaných oborů se do volnočasových aktivit nad rámec praxe zapojují více než tři čtvrtiny žáků.

4.2 Základní údaje o hospitacích

V rámci inspekční činnosti Česká školní inspekce hodnotila také kvalitu výuky dětí v mateřských školách vedené v rámci jejich učební praxe žáky středních škol s oborem vzdělání Předškolní a mimoškolní pedagogika. Česká školní inspekce provedla celkem 117 hospitací, nejčastěji šlo o hospitace ve věkově heterogenních třídách (68,8 %) a ve třídách, v nichž se nevyskytovali děti se speciálními vzdělávacími potřebami (88,9 %). Podrobné členění ukazují tabulky č. 7 a č. 8.

Tabulka č. 7 V jakém ročníku probíhala hospitace? – podíl hospitací (v %)

	Podíl
1. ročník	7,3
2. ročník	6,4
3. ročník	17,4
Spojené	68,8

Tabulka č. 8 Hospitovaná třída/skupina je zřízena pro děti se SVP – podíl hospitací (v %)

	Podíl
Ne	89,7
ano – pro děti se středně těžkým a těžkým mentálním postižením, děti s autismem, souběžným postižením více vadami	8,5
ano – pro děti s lehkým mentálním postižením	–
ano – pro děti s tělesným, sluchovým, zrakovým postižením, s vadami řeči	0,9
ano – pro ostatní skupiny SVP	0,9

Celkem v hospitovaných hodinách bylo přítomno 2 041 dětí, z nichž 102 mělo speciální vzdělávací potřeby (5 %).

Tabulka č. 9 Počet přítomných dětí ve třídách/skupinách – podíl hospitací (v %)

	Podíl
méně než 5	1,7
5–9	11,1
10–14	11,1
15–19	31,6
20–24	39,3
25 a více	5,1

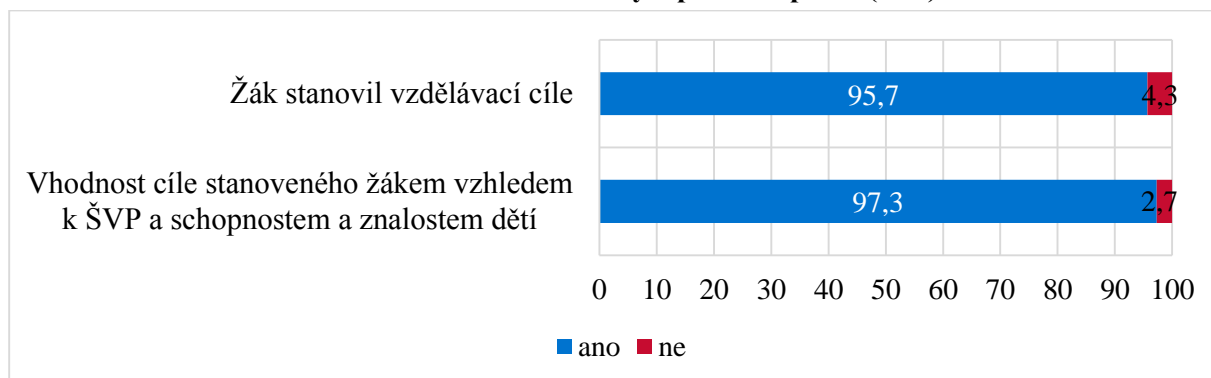
Přibližně ve čtvrtině hospitací bylo přítomno alespoň jedno dítě se SVP, v 10,3 % hospitací byly přítomny pouze děti se SVP.

Při většině hospitací probíhalo vzdělávání dětí v rámci integrovaných bloků (86,3 %).

4.3 Obsah učební praxe

V průběhu hospitace Česká školní inspekce sledovala, zda žáci pedagogických oborů stanovili vzdělávací cíl, posuzována byla také jeho vhodnost a míra jeho naplnění.

Graf č. 4 Stanovení a vhodnost cíle hodiny – podíl hospitací (v %)

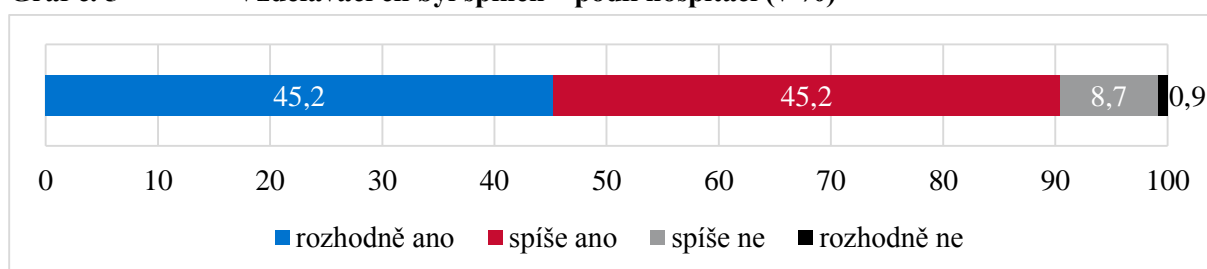
V téměř všech hospitovaných hodinách se žákům dařilo stanovit vzdělávací cíl a v naprosté většině případů šlo o vhodné cíle vzhledem ke školnímu vzdělávacímu programu i vzhledem ke schopnostem a znalostem dětí. V 7 % hospitací žák vzdělávací cíl nestanovil nebo jej stanovil nevhodně.

Tabulka č. 10 Složky obsahu cíle – podíl hospitací (v %)

	Podíl
vědomostní složka	82,6
dovednostní složka	91,3
postojová složka	47,8

Téměř ve všech případech cíl hodiny obsahoval dovednostní složku, ve více než čtyřech pětinach hospitací byla zastoupena také vědomostní složka cíle. Postojovou složku cíle obsahovala pouze necelá polovina hospitovaných hodin.

Graf č. 5 Vzdělávací cíl byl splněn – podíl hospitací (v %)

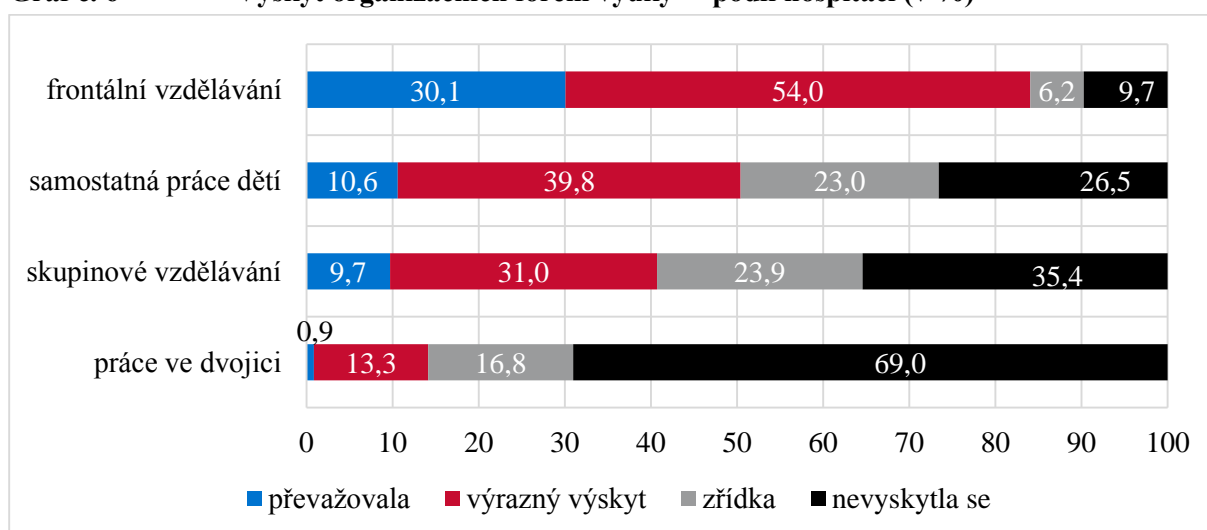

Ve více než devíti desetinách hospitací byl stanovený cíl zcela nebo převážně splněn, pouze v jednom případě nebyl vzdělávací cíl splněn vůbec.

4.4 Realizované formy a vzdělávací metody v rámci praxe

Při hospitacích se Česká školní inspekce zaměřovala na uplatňované vyučovací metody a organizační formy vzdělávání a jejich účelnost vzhledem k podpoře rozvoje dětské osobnosti. Posuzována byla také efektivita využívání učebních pomůcek.

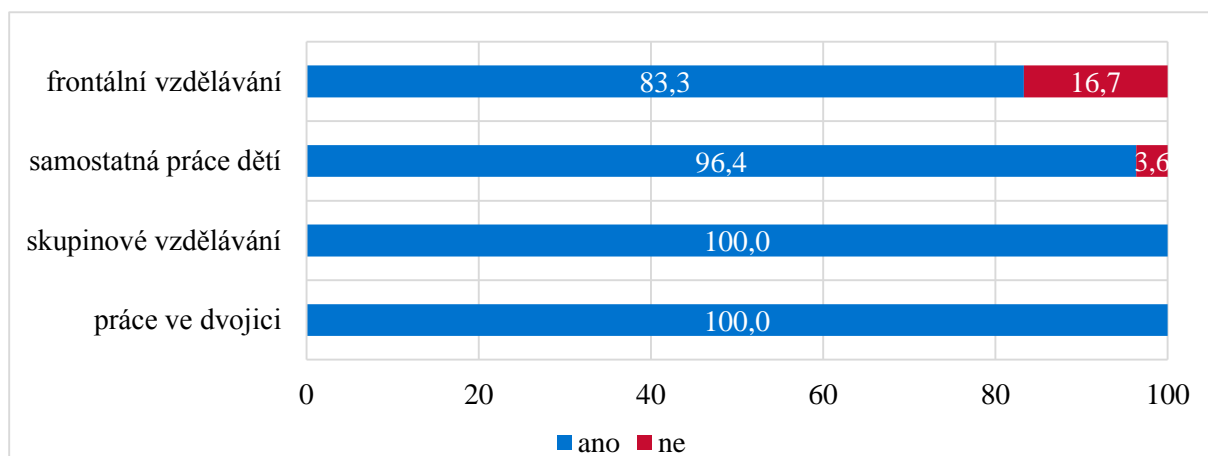
Graf č. 6 Výskyt organizačních forem výuky⁴ – podíl hospitací (v %)

⁴ **Frontální** – dominantní postavení učitele a společná práce dětí; **Skupinové** – spolupráce, dělba práce více než dvou dětí; **Práce ve dvojicích** – dělba práce ve dvojicích; **Samostatná práce** – vlastní úsilí při učení

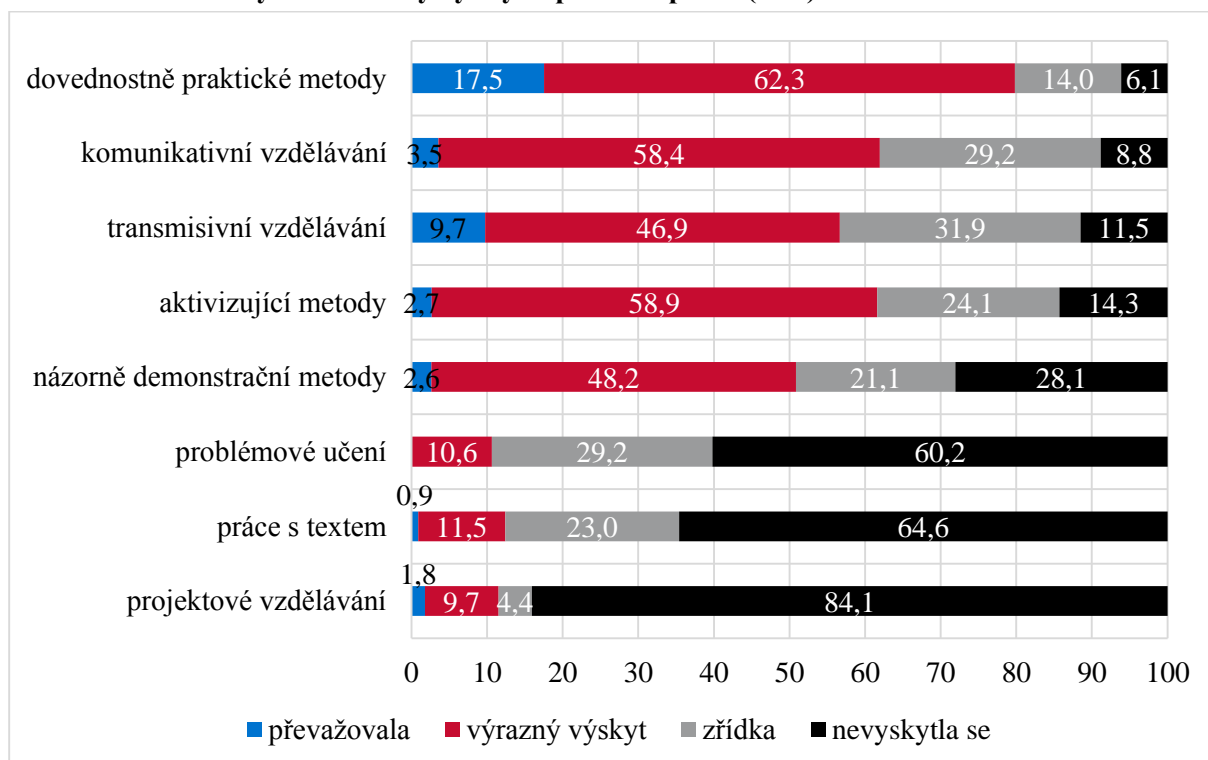
V hospitovaných hodinách žáci pedagogických oborů upřednostňovali frontální vzdělávání před samostatnou prací dětí a skupinovými činnostmi. Spolupráce dětí ve dvojici při plnění společného úkolu byla zastoupena pouze v 31 % hospitovaných hodin.

Graf č. 7 Účelnost využití organizačních forem výuky – podíl hospitací (v %)

Téměř ve všech hodinách byly formy vzdělávání, které žáci použili, využity účelně. Nejnižší účelnost (83,3 % hospitací) byla zaznamenána u frontálního vzdělávání, což odpovídá skutečnosti, že frontální vzdělávání neumožňuje maximálně podporovat individuální rozvojové předpoklady a možnosti dětí.

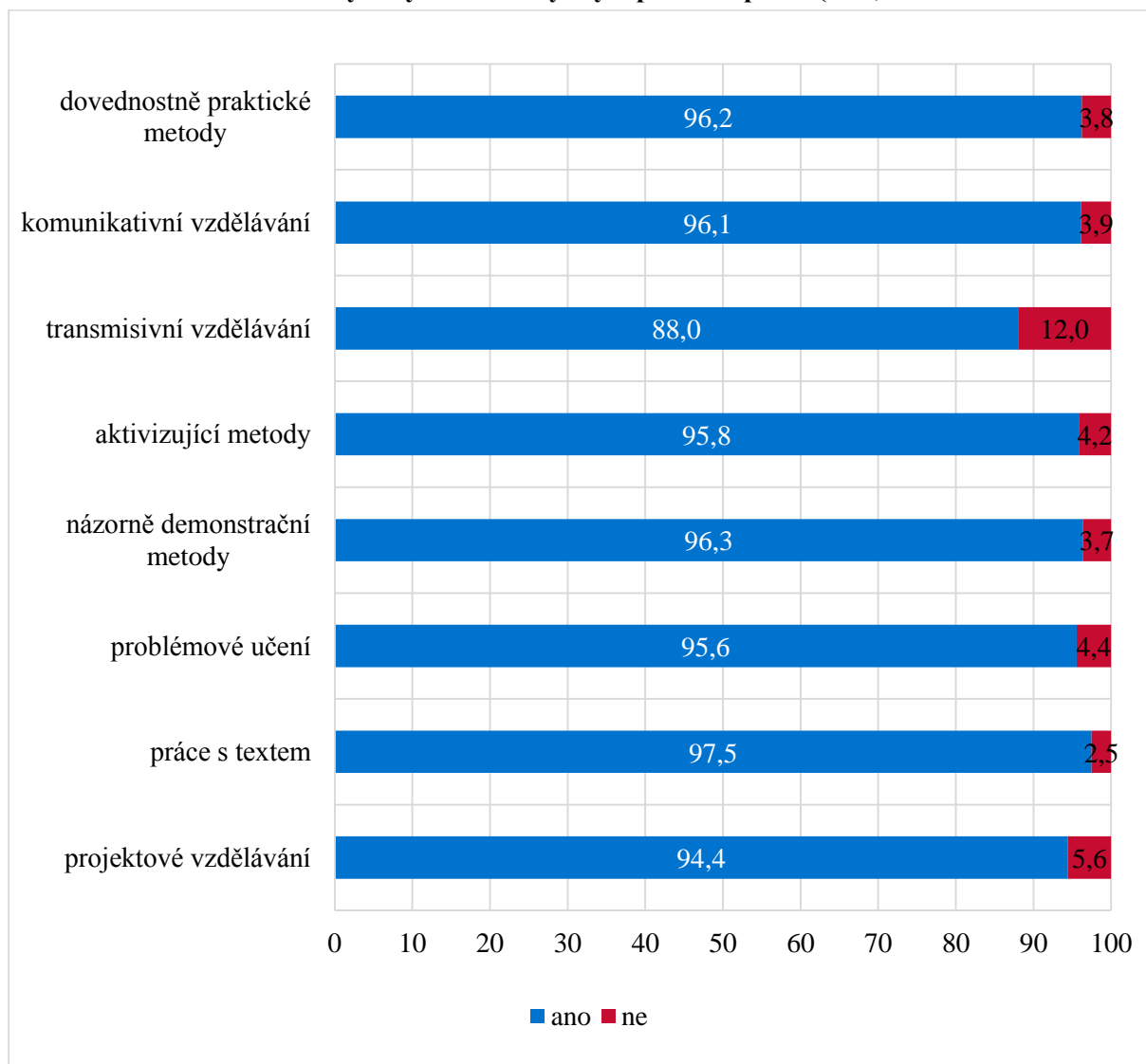
Graf č. 8 Využité metody výuky⁵ – podíl hospitací (v %)

⁵ **Transmisivní vzdělávání** – výklad, vyprávění, vysvětlování; **Komunikativní vzdělávání** – řízený rozhovor, diskuse, beseda; **Projektové vzdělávání** – komplexní metoda s konkrétním výstupem; **Problémové učení** – řešení problémových úloh, problémový rozhovor; **Aktivizující metody** – aktivizují vlastní učební práci dětí; **Názorně demonstrační metody** (předvádění, projekce, experiment aj.) – smyslové zprostředkování obsahu; **Dovednostně praktické metody** (pohybové, praktické, pracovní činnosti, výtvarné, hudební činnosti aj.) – osvojení motorických a psychomotorických dovedností

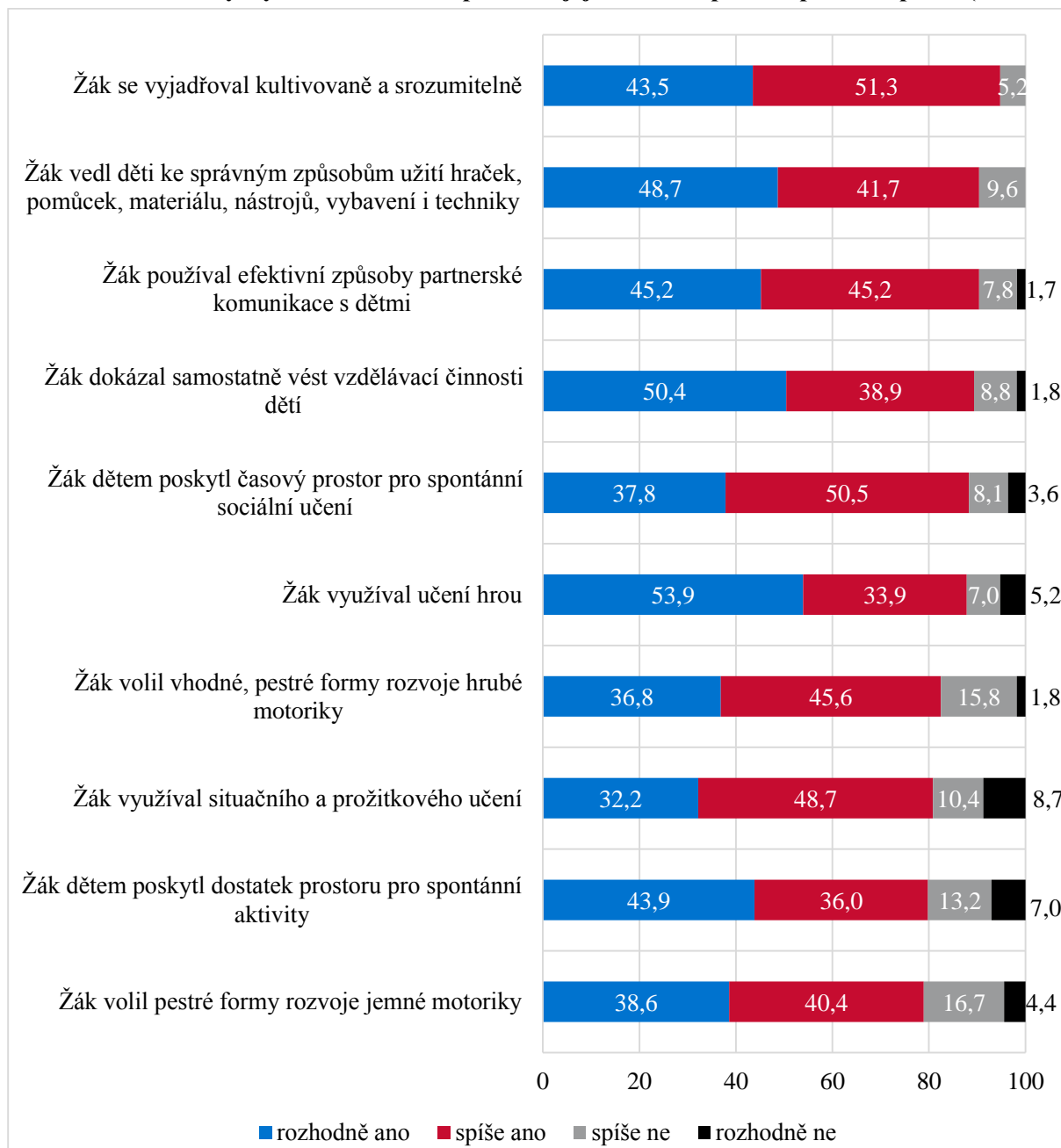
Pozitivně bylo hodnoceno, že při dominantně uplatňovaném frontálním vzdělávání žáci využívali dovednostně praktické metody zaměřené na pohybové, praktické a pracovní činnosti (v 79,8 % hospitacích převažovaly nebo byl zaznamenán jejich výrazný výskyt), komunikativní metody orientované na rozhovory, diskuse a besedy (61,9 %) a aktivizující metody (61,6 %). Negativním zjištěním je nižší míra zařazování cílené práce s textem (v 64,6 % hospitací se vůbec nevyskytla) a problémového učení (60,2 %). Nejméně často se v hospitovaných hodinách vyskytovalo projektové vzdělávání.

Graf č. 9 Účelnost využitých metod výuky – podíl hospitací (v %)

Všechny použité metody výuky byly téměř ve všech případech účelné. Nejnižší účelnost využití byla zaznamenána u transmisivního vzdělávání (88 %), které zahrnuje výklad, vyprávění a vysvětlování.

Graf č. 10 Výskyt činností žáků v průběhu jejich učební praxe – podíl hospitací (v %)

Až na výjimky se žáci během své učební praxe vyjadřovali v navštívených hospitacích kultivovaně a srozumitelně (94,8 %). V nepatrně nižší míře (90,4 %) žáci vedli děti ke správným způsobům užití hraček, pomůcek, materiálů a používali efektivní způsoby partnerské komunikace s dětmi. Naopak přibližně v pětině hospitací žáci nevyužívali situačního a prožitkového učení, neposkytovali dostatek prostoru pro spontánní aktivity a nevolili pestré formy rozvoje jemné motoriky. Nižší výskyt těchto aktivit evidentně souvisí s nedostatkem zkušeností žáků s vlastní výukou.

Tabulka č. 11 Žák účelně využil didaktické pomůcky vzhledem k cíli – podíl hospitací (v %)

	Podíl
rozhodně ano	56,4
spíše ano	33,6
spíše ne	7,3
rozhodně ne	–
učební pomůcky nebyly využity	2,7

Výrazná většina žáků využila didaktické pomůcky při vzdělávání dětí v mateřských školách účelně, pouze při třech hospitacích didaktické pomůcky nebyly využity vůbec.

Tabulka č. 12 Žák vhodně použil v hodině didaktickou techniku – podíl hospitací (v %)

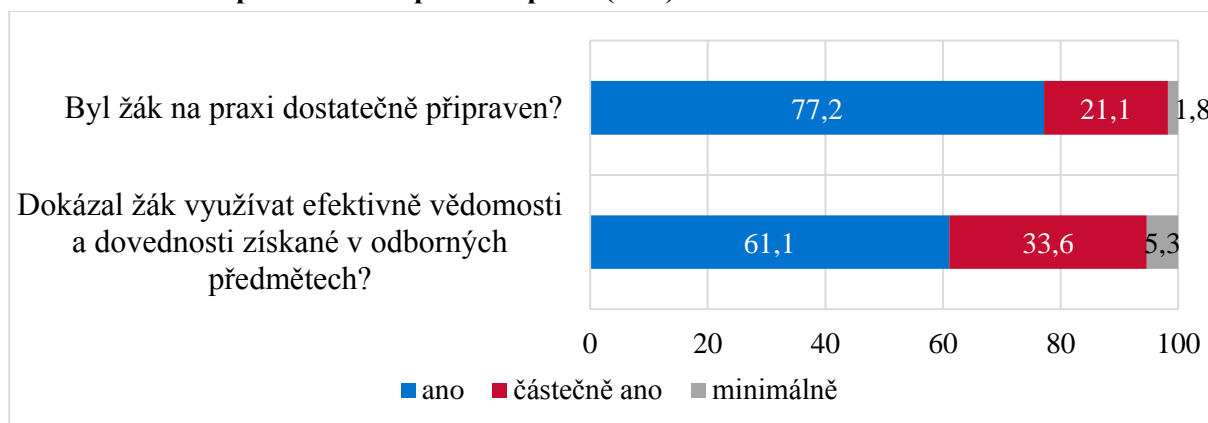
	Podíl
účelné využití didaktické techniky žákem	16,4
účelné využití didaktické techniky některými dětmi	4,3
účelné využití didaktické techniky všemi dětmi	2,6
didaktická technika nebyla účelně využita	12,9
didaktická technika nebyla k dispozici	64,7

V necelých dvou třetinách hospitací nebyla didaktická technika (např. počítače, interaktivní tabule, přehrávače) k dispozici. Pokud didaktická technika byla využita, v necelé šestině hospitací byla použita žákem a ve více než osmině hospitací šlo o její neúčelné využití (např. práce dětí s počítači nebyla pedagogy koordinována, nevztahovala se k obsahu tematického celku apod.).

4.5 Pohospitační pohovor s hodnotitelem žáka – učitelem praxe

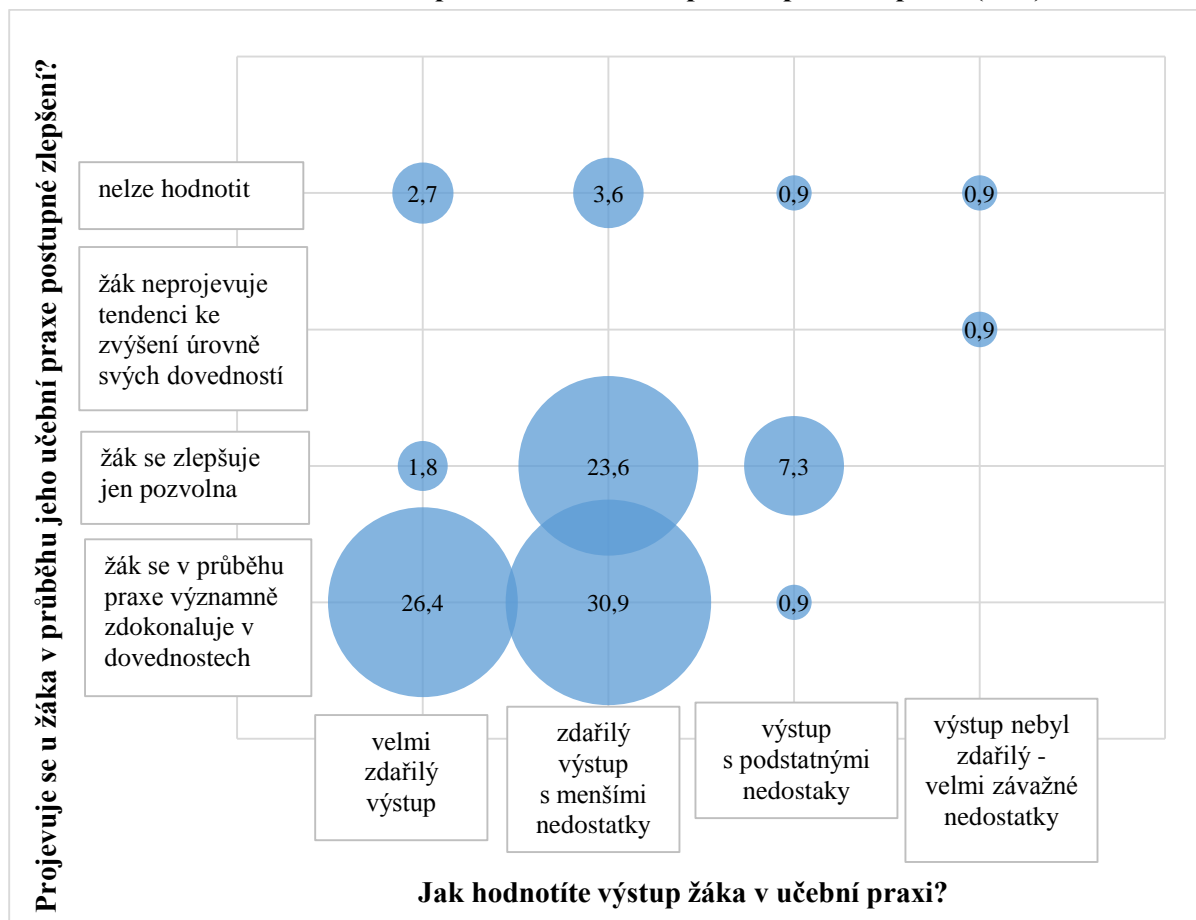
V rámci inspekční činnosti Česká školní inspekce také zjišťovala názory učitelů praxe na hodiny, které vedli jejich žáci.

Graf č. 11 Přípravenost žáků a využití vědomostí a dovedností, získaných v odborných předmětech – podíl hospitací (v %)

Prevažná většina žáků byla na praxi dle názoru jejich učitelů dostatečně připravena, nicméně jen přibližně ve třech pětinach hospitací žáci dokázali v plné míře efektivně využít získané vědomosti a dovednosti.

Graf č. 12 Hodnocení a zlepšení žáka v učební praxi – podíl hospitací (v %)

Podle učitelů praxe byl výkon přibližně devíti desetin žáků velmi zdařilý (případně zdařilý s menšími nedostatky). Pouze ve dvou hospitacích byly výstupy žáků hodnoceny jako nezdařilé s velmi závažnými nedostatky. Významná většina žáků (90,9 %) se v průběhu učební praxe postupně zlepšuje, přičemž u 58,2 % žáků šlo o významné zdokonalení v dovednostech při výchově dětí. U necelé desetiny žáků učitelé nedokázali posoudit, zda se žáci zlepšují ve výkonech během učební praxe.

Česká školní inspekce dále zjišťovala, jaká doporučení učitelé praxe dají svým žákům pro příští praktické výstupy. Učitelé nejčastěji doporučovali lépe si promyslet přípravu a organizaci společných činností během dne a zařadit nebo častěji střídat více různých forem a metod pro práci s dětmi. Podle učitelů praxe by se žáci také měli ve větší míře přizpůsobovat činnosti s ohledem na věk a na schopnosti dětí, poskytovat dětem zpětnou vazbu (pozitivní hodnocení dovedností dětí) a vést děti k sebehodnocení. Dále by se měli žáci zaměřit na práci s hlasem, zlepšit komunikaci s dětmi (např. vydávat srozumitelné pokyny, nepoužívat zdrobněliny) a více dbát na spisovné vyjadřování.

5 Předpoklady žáků pedagogických oborů pro jejich uplatnění v praxi

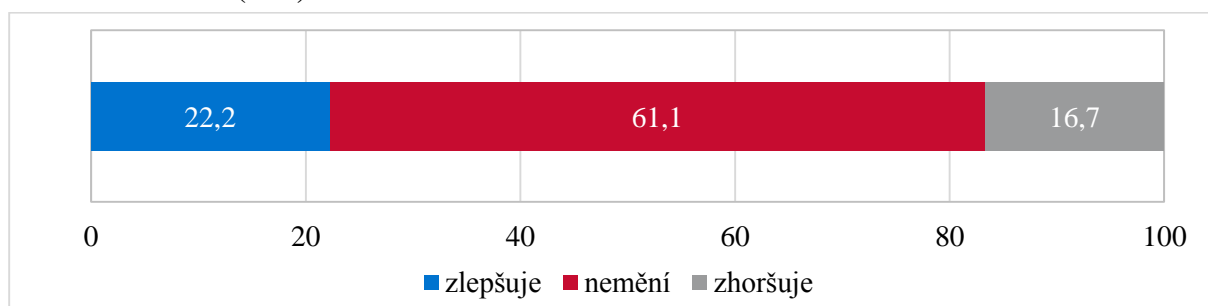
Česká školní inspekce z rozhovorů s vyučujícími učebních praxí nebo s ředitelkou či pedagogy hostujících mateřských škol zjišťovala názory na předpoklady žáků závěrečných ročníků pedagogických oborů k jejich uplatnění v praxi. Dále byly zjišťovány názory na úroveň žáků ve srovnání s minulostí, potřebu adaptace budoucích absolventů a také na to, zda profil absolventa odpovídá potřebám současné praxe.

Tabulka č. 13 Hodnocení předpokladů žáků 4. ročníků pedagogických oborů pro jejich další úspěšné uplatnění v praxi – podíl oborů (v %)

Předpoklady	Podíl oborů
žáci mají velmi dobré předpoklady (žáci budou schopni v zásadě samostatně práce učitele v MŠ)	26,8
žáci mají dobré předpoklady (žáci budou schopni s podporou pracovat jako učitelé v MŠ)	44,6
žáci potřebují více praktických zkušeností	17,9
žákům chybí některé odborné znalosti a dovednosti (je třeba systematická podpora a pomoc)	7,1
připravenost žáků není na postačující úrovni	3,6

Podle názoru vyučujících učebních praxí nebo pedagogů hostujících mateřských škol mají žáci 4. ročníků ve většině oborů dobré předpoklady pro další uplatnění v praxi.

Graf č. 13 Úroveň žáků pedagogických oborů ve srovnání s minulostí – podíl oborů (v %)

Ze zjištění České školní inspekce také vyplývá, že dle názoru relevantních aktérů se úroveň žáků pedagogických oborů ve srovnání s minulostí ve více než polovině oborů nemění.

V rozhovorech bylo dále zjišťováno, co chybí a co je nutné doplnit do vzdělávání budoucích učitelů mateřských škol. Nejčastěji dle názoru respondentů chybí vyšší počet hodin praxe, hlubší znalost metodik ve výchovně vzdělávacích oblastech (tělesná, hudební, výtvarná výchova), je třeba prohloubit problematiku speciální pedagogiky v rámci úspěšné realizace společného vzdělávání. Měl by se rozvíjet osobnostní rozvoj budoucích učitelů, konkrétně zodpovědnost, samostatnost, seberegulace a sebereflexe. Dále by měly být do výuky doplněny hlubší znalosti RVP PV, ŠVP a dalších dokumentů, ve větší míře propojovat teorii s praxí a věnovat větší pozornost plánovacím činnostem.

Podle výrazné většiny dotazovaných odpovídá profil absolventa potřebám současné praxe (zcela odpovídá 28,6 %, spíše odpovídá 60,7 %). Pouze respondenti v desetině oborů se domnívají, že profil absolventa potřebám současné praxe spíše neodpovídá.

Tabulka č. 14 Délka adaptace budoucích absolventů při jejich nástupu do praxe – podíl oborů (v %)

Délka adaptace	Podíl oborů
dlouhá adaptace alespoň po dobu jednoho školního roku	54,4
střednědobá adaptace (např. půl roku)	31,6
velmi krátká adaptace týkající se pouze seznámení se s vnitřní organizací MŠ	14,0

Délka adaptace budoucích absolventů při jejich nástupu do praxe bude podle názoru pedagogů učební praxe nebo pedagogů hostujících mateřských škol různá, spíše však dlouhodobější. Dlouhodobou adaptaci pak respondenti doporučují bez ohledu na úroveň předpokladů žáků pro uplatnění v praxi.

Tabulka č. 15 Podpora poskytnutá budoucím absolventům při jejich nástupu do praxe – podíl oborů (v %)

Podpora	Podíl oborů
podpora ve spolupráci více pedagogů MŠ	29,8
spolupráce absolventa s uvádějícím pedagogem	70,2
bez nutnosti přidělení uvádějícího pedagoga	0,0

Nástup do praxe si vyžádá vždy nějakou podporu, alespoň ve formě spolupráce s uvádějícím pedagogem.

6 Závěry

6.1 Pozitivní zjištění

- Většina škol s pedagogickými obory vzdělání přijímá žáky také na základě ověření jejich talentu a předpokladů.
- V průběhu vzdělávání jsou žáci oboru vzdělání Předškolní a mimoškolní pedagogika seznamováni s RVP PV, s jeho strukturou a terminologií, klíčovými kompetencemi a očekávanými výstupy.
- Učitelé odborných předmětů se za poslední tři roky často účastnili DVPP v oblasti současných přístupů k předškolnímu vzdělávání.
- Žákům připravujícím se na učební praxi poskytují pedagogové odborných předmětů individuální podporu nebo konzultace.
- Žákům se při učební praxi dařilo stanovovat vhodné vzdělávací cíle vzhledem k ŠVP, ve většině hospitací došlo i ke splnění těchto cílů.
- Žáci často používali dovednostně praktické a komunikativní metody.
- Výkony většiny žáků ohodnotili učitelé jako velmi zdařilé nebo jako zdařilé s menšími nedostatky.
- Téměř tři pětiny žáků se v průběhu praxe významně zdokonalují v dovednostech při výchově dětí.

6.2 Negativní zjištění⁶

- V 11 % oborů není součástí přijímací zkoušky ověřování jazykového projevu, přičemž opomíjení stavu řečových dovedností uchazečů má přímou negativní vazbu na možnosti jazykové podpory a intervence u předškolních dětí.

⁶ Všechna negativní zjištění byla častěji zaznamenána v dálkové a kombinované formě vzdělávání.

- Žáci jsou ne zcela dostatečně seznamováni s očekávanými výstupy a klíčovými kompetencemi dle RVP PV.
- Převážně okrajové zařazení logopedické prevence dětí a méně časté vzdělávání žáků v oblasti práce s nadanými a mimořádně nadanými dětmi.
- Obsah vzdělávání nekoresponduje se současnými požadavky na předškolní vzdělávání v oblasti koordinace s podpůrnými pedagogickými pracovníky (asistenta pedagoga, zdravotní sestry, chůvy apod.).
- Relativně nízká odborná kvalifikace vyučujících učební praxe (81,4 %).
- Žáci při praxi preferují frontální výuku, avšak ne vždy byla tato forma využita účelně, nedostatečně jsou využívány možnosti prožitkového učení (věku přiměřené efektivní metody vzdělávání), úsilí žáků se u frontálních forem vyučování nevhodně soustřeďuje na splnění plánovaného úkolu, méně jsou pak sledovány individuální potřeby dětí, z kterých má efektivní předškolní vzdělávání vycházet.
- Málo častá práce žáků s textem, nízké využití problémového učení a názorně demonstračních metod.
- V 6,8 % oborů není učební praxe žáků pravidelně kontrolována a hodnocena.

6.3 Další zjištění

Součástí přijímacího řízení ve dvou třetinách pedagogických oborů vzdělání je přijímací zkouška a její součástí jsou nejčastěji jazykový projev a ověření hudebního, výtvarného a pohybového talentu a dovedností. Při přijímání na pedagogické obory vzdělání musí být bezpodmínečně dán odpovídající požadavek na kvalitu výslovnosti uchazečů, jelikož učitel v MŠ předává jazykový vzor a imitační hledisko je při rozvíjení verbálních dovedností významné.

V téměř všech oborech jsou žáci seznamováni s tvorbou ŠVP, zejména s konkrétními ŠVP mateřských škol, převládá však teoretické seznamování nad praktickým uplatňováním obsahu ŠVP v praxi.

V průběhu vzdělávání jsou žáci seznamováni s metodikami vzdělávání a výchovy dětí v předškolním věku, jsou připravováni na učební a odbornou praxi.

Odborné znalosti a praktické dovednosti žáků jsou nejčastěji ověřovány samostatnou praktickou činností ve formě učební praxe v mateřské škole, ústním zkoušením a testy. V naprosté většině oborů je sledováno uplatnění absolventů v praxi nebo v dalším studiu. Úroveň praktického vyučování výrazně ovlivňuje úroveň vzdělávání v MŠ a třídách MŠ, ve kterých je praxe vedena. Střední pedagogické školy mnohdy uvádějí, že narážejí na nechuť MŠ pro realizaci pedagogických praxí. I když pedagogické školy převážně kvalitní MŠ vyhledávají a úroveň MŠ zjišťují, dostávají se do situací, kdy musejí pro zabezpečení praktického vyučování navázat spolupráci pouze se školami, které jsou ochotny pro realizaci praktického vyučování uzavřít smluvní vztah (bez garance kvality školy, resp. kvality vzdělávacího procesu). Žáci většinou realizují učební praxi ve stále skupině dětí, ve více než polovině oborů jsou v průběhu učební praxe žáka přítomni další žáci. Pravděpodobně kvůli nedostatku zkušeností žáci nevyužívali situačního a prožitkového učení, neposkytovali dostatek prostoru pro spontánní aktivity a nevolili pestré formy rozvoje jemné motoriky. V naprosté většině pedagogických oborů je učební praxe žáků pravidelně kontrolována a hodnocena učitelem MŠ, kde se učební praxe realizuje, a učitelem učební praxe.

Délka adaptace budoucích absolventů při jejich nástupu do praxe bude převážně dlouhodobější, přibližně v délce jednoho školního roku, a absolventům bude přidělen uvádějící učitel.

Kvalita vzdělávání ve středních školách s oborem vzdělání Předškolní a mimoškolní pedagogika je převážně na dobré úrovni, nicméně zaznamenáno bylo také několik negativních zjištění. V některých školách např. není součástí přijímací zkoušky ověřování jazykového projevu, při vzdělávání je také třeba ve větší míře seznamovat žáky s očekávanými výstupy a klíčovými kompetencemi RVP PV. Obsah vzdělávání v některých případech nekoresponduje se současnými požadavky na předškolní vzdělávání v oblasti koordinace s podpůrnými pedagogickými pracovníky, v některých případech je zařazování logopedické prevence dětí pouze okrajové, objevuje se také méně časté vzdělávání žáků v oblasti práce s nadanými a mimořádně nadanými dětmi a absence kontroly a hodnocení učební praxe žáků.

V naprosté většině oborů odpovídá obsah vzdělávání požadavkům budoucí pedagogické praxe. Kvalita žáků oboru vzdělání Předškolní a mimoškolní pedagogika se ve srovnání s minulostí příliš nemění. Úroveň žáků se ve více než pětině oborů zlepšuje, v necelé pětině byla naopak zaznamenána zhoršující úroveň.

7 Doporučení

S ohledem na výše prezentované výsledky inspekční činnosti Česká školní inspekce doporučuje:

- Přijímat žáky do studia na základě ověření jejich talentu a předpokladů pro studium (zejména komunikační schopnosti a správná výslovnost, hudební, výtvarné a pohybové dovednosti).
- Systematicky vzdělávat pedagogy vyučující odborné předměty na středních školách s pedagogickými obory vzdělání a pedagogy, kteří vedou učební praxi žáků v problematice současných moderních přístupů k předškolnímu vzdělávání.
- Zaměřit se na účelné uplatňování efektivních forem a metod výuky. V průběhu studia důsledně seznámit žáky s RVP PV a jeho požadavky důsledně uplatňovat při výuce jednotlivých metodik i při učební a odborné praxi (např. vyváženost spontánních a řízených činností, využívání situačního učení, objevů, pokusů, kooperativních a demonstračních metod vzdělávání, cíleně využívat pedagogickou diagnostiku pro přípravu individualizované vzdělávací nabídky).
- Zaměřit přípravu žáků na oblast vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných dětí.
- V průběhu studia cíleně seznamovat žáky s významem ŠVP, jako otevřeného dokumentu, který reaguje na aktuální změny vycházející z potřeb školy. Žáci by měli být seznámeni s jeho postavením, rolí, principy jeho tvorby (např. vytváření cvičného ŠVP).
- V průběhu studia na střední škole cíleně podporovat komunikativní dovednosti budoucích pedagogů v oblastech:
 - poskytování průběžné zpětné vazby dětem,
 - sebehodnocení dětí,
 - práce s hlasem a spisovné vyjadřování.
- V obsahu vzdělávání prohloubit problematiku speciální pedagogiky a logopedické prevence k úspěšné realizaci společného vzdělávání.
- Pro realizaci učební i odborné praxe se orientovat na mateřské školy, které prokazují vysokou kvalitu podmínek, průběhu a výsledků předškolního vzdělávání.
- Zaměřit přípravu žáků na vzdělávání dětí mladších 3 let v souladu s novelou školského zákona.